

II. STURII, ARTICOLE, OPINII

CONSIDERAȚII PRIVIND TERMENUL DE OPȚIUNE SUCESORALĂ - PARTEA I

Prof. univ. dr. *Ioana NICOLAE*

Abstract

The present study proposed to define the term of successional option, to clarify the legal nature of this term and to identify the application domain. It is important to determine the moment from which this term begins. Although the term of succession option is a decay term, the provisions regarding the suspension and reinstatement from the extinguishing prescription will apply. So we identified the specific causes of suspension of the succession option term.

Keywords: *succession option term, decay term, suspension of succession option term.*

1. Noțiuni introductive - definiție, natură juridică, domeniul de aplicare

Definim termenul de opțiune succesorală ca fiind acea perioadă de timp în interiorul căruia succesibilul își exercită dreptul său de opțiune succesorală, fie în sensul acceptării moștenirii, fie în sensul renunțării la moștenire. Potrivit art. 1103 alin. (1) C. civ., dreptul de opțiune succesorală se exercită în termen de un an de la data deschiderii moștenirii. Așa cum s-a subliniat în doctrină¹, conținutul dreptului se epuizează odată cu alternativa pe acesta o descrie, fie se acceptă succesiunea, fie se renunță la ea.

Discuțiile din doctrină de-a lungul timpului cu privire la natura juridică a termenului de opțiune succesorală au fost numeroase, iar părerile au fost împărțite². Natura juridică a termenului de opțiune succesorală este actualmente expres prevăzută în lege. Astfel, potrivit art. 1112 alin. (2) C. civ., prin modificarea

¹ J. Kocis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 257.

² A se vedea, în acest sens, J. Kocis, P. Vasilescu, *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 258.

ce a fost adusă prin Legea nr. 138/2014, calificarea termenului de opțiune succesorală se face în mod expres, în sensul că acesta este un termen de decădere. Apreciem că ne aflăm în prezența unui termen de decădere de ordine publică, întrucât interesul ocrotit în acest caz este unul general³. Cu toate că termenul de opțiune succesorală este unul de decădere, acestuia i se vor aplica prevederile referitoare la suspendarea și repunerea în termenul de prescripție extinctivă, așa cum reiese din art. 1103 alin. (3) C. civ.

Am ajuns la concluzia că ne aflăm în prezența unui termen de decădere de ordine pentru considerentele ce urmează. Distincția între termenele de decădere de ordine publică și termenele de decădere de ordine privată are în vedere natura intereselor protejate. Astfel, în ipoteza termenelor de decădere de ordine publică, interesele protejate sunt interese generale, pe când în ipoteza termenelor de decădere de ordine privată, interesele ocrotite sunt interese private. Apreciem că în privința termenului de opțiune succesorală, ne aflăm în prezența unui termen de decădere de ordine publică, întrucât interesul ocrotit în acest caz este unul general.

Totodată este de menționat că, potrivit art. 2549 alin. (2) C. civ., părțile nu pot însă renunța, nici anticipat și nici după începerea cursului lor, la termenele de decădere de ordine publică și nici nu le pot modifica, micșorându-le sau mărindu-le, după caz. În schimb, potrivit art. 2549 alin. (1) C. civ., când termenul de decădere a fost stabilit prin contract sau instituit printr-o dispoziție legală care ocrotește un interes privat, cel în favoarea căruia a fost stipulat ori instituit poate să renunțe, după împlinirea termenului, la beneficiul decăderii. Dacă renunțarea intervine înainte de împlinirea termenului, sunt aplicabile regulile privitoare la întreruperea prescripției prin recunoașterea dreptului. Așadar, în ceea ce privește termenul de opțiune succesorală, vom reține că fiind un termen de decădere de ordine publică, acesta nu poate fi modificat, respectiv nu poate fi nici micșorat și nici mărit, prin voința succesibililor⁴.

În ceea ce privește domeniul de aplicare al termenului de opțiune succesorală, arătăm că acesta este aplicabil atât în cazul moștenitorilor legali, cât și în cazul legatarilor universalii, cu titlu universal sau cu titlu particular, deoarece textul art. 1103 C. civ. nu face vreo distincție în acest sens. De asemenea, termenul de opțiune succesorală de un an este aplicabil și comunei, orașului sau municipiului ori, după caz, statului, în ipoteza în care vin la moștenire în calitate de legatari universalii, cu titlu universal sau cu titlu particular însă dacă entitățile anterior menționate culeg o moștenire vacantă, termenul de opțiune succesorală nu este aplicabil⁵.

³ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 690.

⁴ I. Nicolae, *Termenul de opțiune succesorală - termen de decădere de ordine publică. Justificare teoretică și consecințe practice*, Revista Pandectele Române nr. 2/2017, pp. 44-51.

⁵ G. Boroi, C. A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 690.

2. Începutul termenului de opțiune succesorală

Pentru a stabili care este momentul la care începe să curgă termenul de opțiune succesorală vom arăta că, potrivit art. 1103 alin. (1) C. civ., dreptul de opțiune succesorală se exercită în termen de un an de la data deschiderii moștenirii. Așadar, ca regulă, momentul la care începe să curgă termenul de opțiune succesorală este reprezentat de data morții. Data deschiderii moștenirii este marcată de momentul morții lui *de cuius* și aceasta poate fi constatată fizic sau declarată prin hotărâre judecătorească, pentru ipoteza în care constatarea fizică a decesului nu poate avea loc.

Regula anterior menționată în privința începutului termenului de opțiune succesorală se aplică și atunci când succesibilul nu cunoaște componența masei succesoriale, precum și atunci când succesibilul moștenește în nume propriu sau prin reprezentare. Este important de precizat că întrucât dreptul de opțiune succesorală este recunoscut tuturor persoanelor cu vocație generală la moștenire, nu doar celor făcând parte dintr-o anumită clasă de moștenitori sau având un grad de rudenie mai apropiat de defunct, rezultă că regula menționată se aplică și succesibilului care are doar vocație generală, chiar dacă nu ar avea și vocație concretă la moștenirea în cauză⁶.

Se impune a preciza că în ceea ce privește începutul termenului de opțiune succesorală, nu au relevanță următoarele împrejurări: data la care decesul a fost înscris în registrul de stare civilă (este posibil ca înregistrarea să fie făcută la altă dată decât cea a decesului)⁷, faptul că succesibilul a luat cunoștință de deces la o dată ulterioară aceleia la care decesul s-a produs și nici împrejurarea că succesibilul în cauză locuiește în altă localitate, fie din țară, fie din străinătate.

3. Suspendarea termenului de opțiune succesorală

Potrivit art. 1103 alin. (3) C. civ., termenului de opțiune succesorală i se aplică prevederile cuprinse în cartea a VI-a referitoare la suspendarea și repunerea în termenul de prescripție extinctivă. Aceasta înseamnă că va trebui să identificăm care dintre cauzele generale de suspendare cuprinse în art. 2532 C. civ. au aplicabilitate în privința termenului de opțiune succesorală. Art. 2532 C. civ. enumeră cazurile generale de suspendare a prescripției. Astfel, prescripția nu începe să curgă, iar, dacă a început să curgă, ea se suspendă:

1. Între soți, cât timp durează căsătoria și nu sunt separați în fapt;

⁶ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 690.

⁷ Al. Bacaci, Gh. Comăniță, *Drept civil. Succesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 197.

2. Între părinți, tutore sau curator și cei lipsiți de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă ori între curatori și cei pe care îi reprezintă, cât timp durează ocrotirea și socotelile nu au fost date și aprobate;

3. Între orice persoană care, în temeiul legii, al unei hotărâri judecătorești sau al unui act juridic, administrează bunurile altora și cei ale căror bunuri sunt astfel administrate, cât timp administrarea nu a încetat și socotelile nu au fost date și aprobate;

4. În cazul celui lipsit de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă, cât timp nu are reprezentant sau ocrotitor legal, în afară de cazurile în care există o dispoziție legală contrară;

5. Cât timp debitorul, în mod deliberat, ascunde creditorului existența datoriei sau exigibilitatea acesteia;

6. Pe întreaga durată a negocierilor purtate în scopul rezolvării pe cale amiable a neînțelegerilor dintre părți, însă numai dacă acestea au fost ținute în ultimele 6 luni înainte de expirarea termenului de prescripție;

7. În cazul în care cel îndreptățit la acțiune trebuie sau poate, potrivit legii ori contractului, să folosească o anumită procedură prealabilă, cum sunt reclamația administrativă, încercarea de împăcare sau altele asemenea, cât timp nu a cunoscut și nici nu trebuia să cunoască rezultatul acelei proceduri, însă nu mai mult de 3 luni de la declanșarea procedurii, dacă prin lege sau contract nu s-a stabilit un alt termen;

8. În cazul în care titularul dreptului sau cel care l-a încălcat face parte din forțele armate ale României, cât timp acestea se află în stare de mobilizare sau de război. Sunt avute în vedere și persoanele civile care se găsesc în forțele armate pentru rațiuni de serviciu impuse de necesitățile războiului;

9. În cazul în care cel împotriva căruia curge sau ar urma să curgă prescripția este împiedicat de un caz de forță majoră să facă acte de întrerupere, cât timp nu a încetat această împiedicare; forța majoră, când este temporară, nu constituie o cauză de suspendare a prescripției decât dacă survine în ultimele 6 luni înainte de expirarea termenului de prescripție;

10. În alte cazuri prevăzute de lege.

Așadar se impune a identifica care sunt cauzele de suspendare a termenului de opțiune succesorală dinrte cauzele generale menționate de legiuitor. Vom concluziona că au aplicabilitate în materia care ne interesează doar prevederile art. 2532 pct. 4, 8 și 9 C. civ.

Cauzele speciale de suspendare în materie succesorală, care sunt reglementate la art. 2533 C. civ., prevăd următoarele: prescripția nu curge contra creditorilor defunctului în privința creanțelor pe care aceștia le au asupra moștenirii, cât timp aceasta nu a fost acceptată de către succesibili ori, în lipsa acceptării, cât timp nu a fost numit un curator care să îi reprezinte. Ea nu curge nici contra moștenitorilor defunctului cât timp aceștia nu au acceptat moștenirea ori nu a fost numit un

curator care să îi reprezinte. Prescripția nu curge, de asemenea, contra moștenitorilor, în privința creanțelor pe care aceștia le au asupra moștenirii, de la data acceptării moștenirii și până la data lichidării ei.

Coroborând prevederile art. 1103 alin. (3) C. civ. cu cele ale art. 2534 C. civ., vom observa că de la data când cauza de suspendare a încetat, prescripția își va relua cursul, socotindu-se pentru împlinirea termenului și timpul scurs înainte de suspendare însă prescripția nu se va împlini mai înainte de expirarea unui termen de 6 luni de la data când suspendarea a încetat. În alte cuvinte, succesibilul va trebui să își exercite dreptul de opțiune succesorală în intervalul cuprins între diferența între termenul de un an și perioada de timp scursă înainte de a interveni suspendarea, însă fără ca termenul de opțiune succesorală să se îplinească mai înainte de expirarea unui termen de 6 luni de la data când suspendarea a încetat.

4. Concluzii

Prezentul studiu a definit termenul de opțiune succesorală, a clarificat natura juridică a termenului de opțiune succesorală și a identificat domeniul de aplicare al termenului de opțiune succesorală. Am indicat de asemenea momentul de la care începe să curgă termenul de opțiune succesorală. Deși termenul de opțiune succesorală este calificat expres ca fiind un termen de decădere, acestuia i se aplică dispozițiile legale referitoare la suspendarea și repunerea în termenul de prescripție extinctivă. Ne-am canalizat, așadar, atenția în a identifica cauzele de suspendare incidente în privința termenului de opțiune succesorală.

Bibliografie:

1. Bacaci Al., Comăniță Gh., *Drept civil. Succesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013.
2. Boroi G., Anghelescu C.A., Nicolae I., *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022.
3. Boroi G., Anghelescu C.A., *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2021.
4. Nicolae I., *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016.
5. Nicolae I., *Termenul de opțiune succesorală - termen de decădere de ordine publică. Justificare teoretică și consecințe practice*, Revista Pandectele Române nr. 2/2017.
6. Kocis J., Vasilescu P., *Drept civil. Succesiuni*, Ed. Hamangiu, București, 2016.